

Н.С. Татуревич

Житомирський державний університет імені Івана Франка
аспірант

Сучасні підходи до дослідження імперативних речень в англійській мові

В сучасній англійській мові імперативні речення мають великий спектр відтінків значення і різноманіття форм. У зв'язку з цим ці речення неодноразово ставали предметом вивчення вітчизняних (Ю. Д. Апресяна, Л. С. Бархударова, В. А. Звєгінцева, Є. С. Кубрякової, В. В. Михайленка, О. І. Москальської, О. Селіванової) і зарубіжних (К. L. Hamblin, A. Henry, C. Platzack, E. Potsdam, R. Quirk, I. Rosengren, S. Zhang) лінгвістів. Поряд з традиційним, структурно-синтаксичним і функціонально-семантичним підходами, останніми роками активно розвиваються нові підходи до вивчення аналізованих одиниць: комунікативно-прагматичний, когнітивний і генеративний. У центрі уваги дослідників знаходиться комунікативна функція мови і синтаксис як основний засіб її втілення.

У граматиці сучасної англійської мови основними комунікативними типами речень є розповідне, питальне, наказове та окличне. Наприклад: *Pauline gave Tom a digital watch for his birthday. Did Pauline give Tom a digital watch for his birthday? Give me a digital watch for my birthday. What a fine watch he received for his birthday!*

З точки зору дескриптивної граматики (Єсперсен, Квірк, Світ) наказові речення визначаються морфосинтаксичними, семантичними або прагматичними особливостями [7].

Структура наказових речень є цілком логічною та зрозумілою, тому що наказове речення виражає певну спонукальну дію, звідси підмет імперативного речення є семантично передбаченим та очевидним, а отже, не обов'язковим. Заперечні наказові речення утворюються за допомогою допоміжного дієслова *do*, яке слугує наказовим маркером:

Don't call me again!

У традиційній граматиці виокремлюють такі моделі наказових речень [4]:

1. *V: Sing.*
2. *VO: Sing a song.*
3. *VC: Be smart.*
4. *VA: Get outside.*
5. *VOO: Sing me a song.*
6. *VOC: Consider yourself lucky.*
7. *VOA: Put the plate on the table.*

Відповідно до мовно-філософської точки зору, представленої працями Дж. Остіна та Дж. Серла, наказові речення виражають акт надання команди (*Make your bed at once.*), наказу (*Fire!*), прохання (*Do be patient!*), заборони (*Don't touch.*), попередження (*Look out!*), інструкції (*Take the first street on the left.*), тощо [6].

Однак в англійській мові існує значна кількість схожих конструкцій та моделей, які не виконують перерахованих функцій, наприклад пропозиція: *Have a cigarette! Don't tell me (that you have passed your exam)!* І навпаки, не наказові речення часто несуть імплікацію наказу: *You will report to the Dean tomorrow! Will you stop complaining?* [8].

Таким чином, в традиційній граматиці також враховують комунікативні функції наказових речень.

Характерною рисою наказового речення є часове розрізнення і відсутність модального допоміжного дієслова. Тривала (*progressive*) форма зустрічається досить рідко, а перфектна – ще рідше, хоча такі випадки також можливі [4]:

Be listening to this station the same time tomorrow night.

Start the essay and have written it before you go to bed.

У наказових реченнях, як правило, йдеться про ситуації, що стосуються найближчого або більш віддаленого майбутнього і тому, у таких реченнях неможливим є використання прислівників часу, що відносяться до минулого:

Arrive yesterday.

Usually go by bike.

Для наказових речень характерним є накопичення синтаксичних властивостей, які тривалий час були питанням для дискусій серед дослідників, що працюють в царині синтаксису і особливо для представників генеративної граматики (Г. В. Колшанський, І. І. Ревзін, З. Харріс, Н. Хомський). Основними проблемами дослідження були: непостійне використання лексичного підмету, поширення та використання допоміжного дієслова *do(n't)*, а також синтаксичні обмеження використання заперечної частки *not* [5].

Існує два підходи до аналізу наявності/відсутності підмету в наказових речень англійської мови [5]:

1) наказові речення не відрізняються від інших типів речень, оскільки мають підмет, який, однак, не завжди вживається у поверхневій структурі;

2) наказові речення є неповними, вони взагалі не мають підмета.

В останні десятиліття було зроблено спроби проаналізувати синтаксичні особливості наказових речень (А. Henry, С. Platzack, Е. Potsdam, І. Rosengren, S. Zhang) [3]. Існує думка, що в заперечних імперативних реченнях одиниця *don't* не є прикладом звичайного використання допоміжного дієслова *do*, як відбувається у запитальних та заперечних розповідних реченнях. У випадку з наказовими реченнями, *don't* функціонує як особлива заперечна наказова частка.

Серед характерних особливостей наказових речень виокремлюють:

1. Відсутність ознак часу, узгодження та маркерів доповнення (комплементарів, *COMP*, які представляють синтаксичну категорію, що відповідає поняттю “сполучник підрядності” у традиційній граматиці) [1].

Наказові речення в англійській мові характеризують відсутність граматичного часу та покажчиків узгодження, а також можливістю вилучення підмета. Присудок в наказових реченнях може бути виражений інфінітивом без частки *to*, однак відрізняються від особових розповідних речень наступним чином:

(You) stay / stayed there!

We would like [you to stay / stayed there].

You usually stay / stayed there.

2. Для імперативних речень не є характерним використання модальних дієслів, наприклад:

(You) must / can / may leave!

We would like [you to must / can / may leave].

You must / can / may leave.

3. Наказові речення також не мають ознак узгодження.

(You) be quiet! / I would like [you to be quiet].

(Somebody) call my wife! / I would like [somebody to call my wife].

Таким чином, наказові речення в англійській мові мають ряд особливостей, які є характерними лише для цього типу речень і викликають ряд дискусій, що пов'язані із синтаксичними оформленням імператива.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Снісаренко І. Інфінітивна комплементация середньоанглійських двоперехідних дієслів з нетиповою синтаксичною поведінкою / Снісаренко І. // Наукові записки. Серія: філологічні науки (мовознавство). – Випуск 81 (1). – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. – 408 с.

2. Huntley M. The Semantics of English Imperatives / Martin Huntley. – Електронний ресурс. – Режим доступу до ресурсу: www.jstor.org/stable/25001159

3. Potsdam E. Analysing Word Order in the English Imperative / Eric Potsdam. – Електронний ресурс. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.clas.ufl.edu/users/potsdam/papers/Englishimperatives.pdf>

4. Quirk R. A Comprehensive Grammar of the English Language / R. Quirk, S. Greenbaum, G. Leech, J. Svartvik. – New York: Longman, 1985. – 1779 p.

5. Rupp L. Syntax of Imperatives in English and Germanic Word Order in the Minimalist Frame / Laura Rupp. – New York: Palgrave Macmillan, 2003. – 215 p.

6. Searle J. The Philosophy of Language / John Searle. – Oxford: Oxford University Press, 1971. – 312 p.

7. Sweet H. A New English Grammar / Henry Sweet. – Электронный ресурс. Режим доступа до ресурсу: http://archive.org/stream/newenglishgrammar200sweeuoft/newenglishgramma200sweeuoft_djvu.txt

8. Verspoor M. English Sentence Analysis / Marjolijn Verspoor, Kim Sauter. – Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2000. – 243 p.